

natuur. Mantringa en Stalpaert — gelijk ook dominee van Duym, Huibs schoonzoon, zoo dicht aan de grens wonend, — waren duitschgezind, van Hille, Vechtel, Reelink, Blécour, Noordzij daarentegen, ze stonden even hartstochtelijk aan den anderen kant. De bijeenkomsten vanden artiestenkring — al zeldzamer en nutteloozer! — ontaardden in een spottend en hoonend bekampen van elkanders meeningen en verwachtingen den oorlog betreffend. Alleen Melchior Spin en de oude ten Doescate, ze stemden met Hoogland in: het was de menschelijkheid die „uiteindelijk” overwinnen moest — niets anders!

Toen het met hemzelf niet lukken wilde, deden beide partijen een poging bij Pauline. Zij lachte er daverend over — haar vreemden, harden schaterlach, die Huib nog telkens even deed schrikken. „Ja, dat komt er ook nogal véél op aan, hoe wij met z'n beiden er over denken”, riep ze uit, tot den een zoowel als tot den ander — „daar zal de zaak van vrede en verzoening wel mee opschieten!”

„Juist zoo Lieneke,” mompelde Huib. Volkomen onjuist, zei het hoofdschudden der anderen. Want algemeen moest de overtuiging veld winnen, ook in de neutrale landen, dat hún meening de eenig juiste was, hún partij de overwinning verdiende.

„Jawel! Zooals de paarden de haver,” lachte Pauline.

Te midden van al dat rumoer — een vinkeslag in 't geraas van een fabriek — verscheen Huibs roman, al in 't vorig jaar klaargekomen, eerst in een tijdschrift gepubliceerd. Een liefdesgeschiedenis — getrouwd man met jong meisje — waarin hij dat oude, eeuwige probleem van alle kanten aandachtig bezien, in al zijn vreugden, al zijn smartelijkheden doorleefd en doorleden had — den dieperen trouw aan de eigen persoonlijkheid als zuiverst doel gesteld. Elk zijner vorige romans had bij zijn eerste verschijning nog zeker opzien, belangstelling gewekt — nu niets daarvan; het boek viel als een steen in een diepen, diepen put; men hoorde den plons niet eens. Alle aandacht voor fijnere zielsevoluties bleek bij het krijgsgeweld verloren gegaan te zijn. De critiek, op een enkele uitzondering na, gedroeg zich mat, blasé, cynisch of onverschillig.

En voor het eerst, als een aansluitende kilte, overkroop Huib het besef — hem ondanks alles nog licht verbazend — dat hij en zijn werk hadden afgedaan voor het menschedom van dezen gruwelijken oorlogstijd — het hollandsche menschedom, dat in zijn deels angstige, deels begeerige ongedurigheid, zijn oppervlakkige kranten-mentaliteit, op wilde schokken ingesteld, naar heftiger sensatie verlangde. Er was geen rust meer, geen aandacht voor wat, natuurlijk en menschelijk, tot de wereldorde behoorde — men verwachtte den ondergang of het wonder. Dat deel van het opgejaagde „publiek”, dat niet in lachsuccessen en bioscopen